

LAM35 – A magyar orvostudomány és egészségügy a rendszerváltás után a LAM tükrében

„Az emberélet útjának felén egy nagy sötétlő erdőbe jutottam, mivel az igaz utat nem lelém.”

Dante Alighieri (1265–1320): *Isteni színjáték*, Pokol, I. 1–2. (ford. Babits Mihály)

A LAM életében, immáron sokadszorra, megint elérkeztünk egy évfordulóhoz, de ezúttal nemcsak a LAM egy újabb évfolyamát nyitjuk meg szokás szerint, hanem egyúttal vissza is tekintünk az elmúlt 35 évre, megpróbáljuk leírni a jelen helyzetünket és előre jelezni a következő évek várható fejleményeit.

Miért tesszük ezt? Egyrészt, mert természetesen adja magát, hogy egy emberöltő után visszanezzünk a megtett útra, felmérjük, hová jutottunk a nagy igyekezetben, és kitűzzük az újabb célokat, meghatározzuk a haladás irányát. Másrészt egyre inkább nyilvánvalóvá válik a fejlett világ értelmisége, a különböző tudományterületek művelői, a gondolkodók és még a politikusok számára is, hogy ez így nem megy tovább, egyfajta korszakhatárhoz, útelágazáshoz érkeztünk: a világunk polikrízissel szembesül, benne a legkülönbözőbb, látzólag nem feltétlenül összefüggő, de mégis szorosan egymásra utalt területek válságjelenségeivel. A klímaváltozástól az extrém időjárásig és a tömeges migrációig, a pusztító világlárványoktól a mikroműanyagokkal történő szennyeződések kiszámíthatatlan biológiai következményeiig, a baktériumok rezisztenciájának veszélyes terjedésétől a tudatára ébredő mesterséges intelligencia lehetőségig, a genetika gyógyító lehetőségeitől a fajokat átalakító „teremtő” erejéig, a tudomány mindenhatóságába vetett hittől a tudománytagadás terjedő mozgalmáig, a technikai civilizáció Földünk bioszféráját elpusztító és a Marsot is meghódítani vágyó képességéig, a közösségi média addiktív jellegétől a szélsőséges ideológiák és populista politikai erők, feltörekvő autokraták lokálisan és globálisan diszruptív hatásáig. És a sort még hosszan lehetne folytatni. Ez mind a modern ember, a *Homo sapiens* műve. Alkot és rombol. Felemel és lealacsonyul. Megment és tömegeket gyilkol. Ez mind mi vagyunk. Egyre jobban látjuk, hogy mi mindenre vagyunk képesek, és a technikai lehető-

ségeink tárháza napról napra, évről évre csak nő, egyre gyorsuló, bámulatra méltó ütemben. Így volt ez az elmúlt 35 évben is, minden baja és nehézségei ellenére még a hazai egészségügyben is.

Ezért ismét elérkezettnek látjuk az időt, hogy számot vessünk azzal, honnan indultunk, hol tartunk és vajon merre van az előre. Én mindössze 31-32 éves voltam, amikor váratlanul sikerült a rendszert leváltani, és közben Ausztriában, a Bécsi Egyetem Neurológiai Intézetében folytattam kísérletes neuropatológiai kutatásokat, az egyik utolsó állami ösztöndíjasként. De mivel akkoriban alapítottuk meg a *Literatura Medica Kiadót* és a *Lege Artis Medicinae*-t, az *Új Magyar Orvosi Hírmondót*, a legtöbb hétvégét itthon töltöttem, és hétfő hajnalban vonatoztam ki Bécsbe. Egyszerre volt módom megélni a rendszerváltás hevülete okozta hatalmas áradást, a remény, az önmagunkba vetett hit, a jövőbe vetett bizalom, a pozitív energiák, az alkotóerő áradását, és átélni azt a támogató jóindulatot és segítőkészséget, amit fiatal magyar kutatóorvosként a bécsi egyetemen, a laboratórium nemzetközi munkatársi közösségében, vagy akár a bécsi társaságokban megtapasztalhattam. A szó szoros értelmében mindegyik felemelő volt – ma is hálás vagyok érte. A magyar akcentus egy nyugat-európai társasági eseményen akkoriban a legjobb belépőnek számított. Azóta eltelt 35 év – és hová jutottunk? Ma a magyarként történő bemutatkozást sokkal inkább ellenszenv, elutasítás, lenézés, elkerülés övezi. Ennek okai sokrétűek és messzire vezetnek, nem is feladatomban itt ezzel bővebben foglalkozni.

Az azonban már ide illik, hogy mi minden történt, vagy éppen nem történt a magyar egészségügyben, a hazai orvostudományban az elmúlt 35 évben. Egyszerre van jelen a drámai léptékű haladás és az ugyancsak drámai egy helyben toporogás, vagy még inkább az elfecsérelt energiákkal való körbe-körbe járás. Haladás ez egyáltalán? Vagy inkább csak annak az érzete? Mert egyre gyakrabban van *déja vu* érzésem, vagyis „*mintha ez egyszer már megtörtént volna*”.

Azt hiszem, hogy az orvostudomány egyes szakterületein itthon is bekövetkezett és jól kimutatható technológiai és (talán) szemléletbéli

li fejlődés valóban összhangban van a nemzetközi trendekkel és standardokkal. Azonban ami a magyar egészségügy egészét, az ellátórendszer és egyes elemeinek szerkezetét, működését és részelemeinek, valamint a társterületek együttműködését és valós teljesítményét, a működés egészséges életévekben, halálozásban és életminőségben mérhető eredményeit illeti, borzasztóan elmaradunk nem csupán a fejlett világ átlagától, hanem még a velünk együtt indult volt szocialista országoktól is. Lényegében minden mérvadó nemzetközi statisztikai mutató – ami egyébként a hivatalos magyar adatszolgáltatásokon alapul – ezt igazolja. A LAM-ban és az *eLitMed.hu* portálunkon az elmúlt években rendszeresen publikált adatsorok és elemzések jól mutatják ezt a drámai mértékű és globális lemaradást a fősodortól. Nincs mit szépíteni. A magyar egészségügy a legtöbb releváns mutatóban rosszul, sőt az EU-ban a legrosszabbak között teljesít, és ez feleslegesen elvesztett végtagok, emberéletek és egészségesen leélt életévek tízezeiben mérhető, valamint a betegek, a hozzátartozók, az orvosok és ápolók, az egész lakosság elégedettségében, jóllétében.

Nem méltó ez hozzánk. Nem méltó ez sem az egészségügyi dolgozókhoz, orvosokhoz, ápolókhoz, sem a hozzánk segítségért fordulókhöz, Széchenyi, Semmelweis, Szent-Györgyi népéhez. Egész egyszerűen ez az egészségügyi rendszer, amely az elmúlt évekre kialakult, minden beleinvesztált, hazai viszonylatban jelentősnek mondott, de nemzetközi összehasonlításban nyilvánvalóan elégtelen pénzügyi forrás ellenére sem képes a gyógyulni vágyók és a benne dolgozók emberi méltóságát megőrizve működni. Nem is csak a számok, a működést leíró statisztikai adatok, az eredményességet jelző halálozás, az évente egy nem is olyan kisvárosnyi emberi élet amúgy megelőzhető elvesztése az igazán drámai, hanem a minőségi és az etikai dimenzió. Sokaknak ez fáj igazán. Ezt élük meg a mindennapok során, amikor elviselhetetlenül hosszú órákig várnak az ellátásukra a fekvőkoszin a zsúfolt SBO-k hideg folyosóin, egy vékony lepedővel letakarva – jó esetben. Amikor fél év múlva kapnak csak előjegyzést egy banális ultrahangvizsgálatra – a ráktól félve –, vagy amikor az újraélesztésre szoruló beteghez olykor csak bő fél óra múlva ér ki a mentő akár egy nagyvárosban is. Amikor gyakran az ország távoli pontjairól, akár 200 km-ről Budapestre vezényelt mentőegység zavartan keresi az ellátásra kijelölt egészségügyi intézmény bejáratát a remélhetőleg működőképes lifttel, de akkor is, amikor ugyanennek a vidéki mentőegységnek a tagjai a hosszú műszak végén hazafelé megéhezve a nekik járó két szendvics egyikét majszolják és még mindig éhesek. Amikor

hónapokig, vagy évekig kell várni egy szakellátásra, vagy amikor az egészségügyi dolgozók betegen, fájdalmak között is bejárnak ellátni a betegeiket, mert tudják, hogy nincs más, aki ellássa őket. És nagyon nincsen rendben, hogy a rászorulókat egyre gyakrabban a saját zsebükből kell kifizessék az időben történő egészségügyi ellátásukat a magán-szektorban, és hogy erre a társadalom csak egy kisebb része képes. És akkor még nem is beszélünk arról, hogy a betegek egyre növekvő hányada azért nem váltja ki a neki felírt gyógyszert, mert a jövedelme, nyugdíja mellett nem tudja kifizetni a sok ezer forintos térítési díjat...

A magyar egészségügy válságban van. Ahogy sok más fejlett országban is. Ahogy a magyar társadalommal együtt válságban volt az 1980-as évek végén is. De ez most valahogy más. A hatalmas technikai és technológiai fejlődés mellett mély strukturális, finanszírozási, irányítási, humán erőforrás és morális válságjeleket mutat. Egyre kevésbé látszik, hogy ebből a folyamatosan mélyülő válságból, ebből a sötétlő erdőből merre van a kiút...

A következő hónapokban arra teszünk kísérletet, hogy – akár csak a LAM első évfolyamaiban – áttekintsük az egyes orvostudományi szakterületek és a hazai egészségügy helyzetét, az elmúlt 35 év fejlődését, és megkíséreljük felvázolni a lehetséges jövőképeket. Ezt a cikksorozatot *dr. Kincses Gyulának* az alapellátásról szóló kétrészes tanulmányával nyitjuk meg. Talán még többen emlékeznek arra, hogy Kincses Gyula a '90-es évek legelején, akkoriban az MDF parlamenti képviselőjeként először a LAM-ban publikálta az alapellátás reformjáról szóló elképzeléseit, amelyek végül a megvalósult reform alapját jelentették. Ahogy a rendszerváltás elhozta a LAM megalapítását, úgy majdan a LAM hasábjain és a LAM Klubban folytatott szakmai vitákon kaptak először nyilvánosságot és kristályosodtak ki az egészségügyi reform következő lépései.

Hitem és tapasztalatom alapján egy eredményesen végrehajtható rendszer-átalakításhoz nélkülözhetetlenek a nyílt szakmai diskurzusok. Ennek megint eljött az ideje, és reményeim szerint a LAM a következő években is hozzá fog járulni a magyar egészségügy megújításához, az egész lakosság és az egészségügyben dolgozók egészségének és életminőségének javításához.

Ehhez, egy sokkal jobb minőségű és humánusabb egészségügy kialakításához, valamint egy igazán élő szakmai eszmecseréhez a szakértői hozzászólások mellett olvasóink észrevételeit, kiegészítéseit is várjuk az *eLitMed.hu* portálunkon!

dr. Kapócs Gábor
társfőszerkesztő